

otoritenin yönetimine devredilmesini öngörmekteydi. Bu sayede gerek uluslararası güvenlik gerek ekonomik büyüme açısından anahtar konumda bulunan demir ve çelik kaynaklarındaki menfaatlerin birleştirilerek İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yeni bir savaşın engellenmesi hedeflenmekteydi. Bu aynı zamanda savaş sanayinin başlıca girdilerinden olan ve özellikle Avrupa'da pek çok kez sürtüşme ve savaşlara yol açan kömür ve demirin üretim ve kullanımlarının denetim altına alınması sonucunu doğuracaktı. 1951 tarihli Paris Anlaşması'yla hayata geçirilen bu girişim sonrasında, yalnızca Almanya ve Fransa'nın değil, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın da demir-çelik kaynakları birleştirilerek, bu altı ülke arasında ortak bir demir-çelik pazarı oluşturulmuştur. Anlaşmanın altına Fedaral Almanya Cumhurbaşkanı adına son günlerde adına sıkça rastladığımız Şansölye ve Dışişleri Bakanı **Dr. Konrad ADENAUER** imza atmıştı.

Bu anlaşma, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun görev ve amaçlarını; ortak bir pazarın kurulması ile, üye Devletlerde, ekonomik genişlemeye, istihdam ve istihdamın sürekliliğini ve yaşam standardının yükselmesine katkıda bulunmak, bunu sağlamak için üretimin mümkün olan en yüksek verimlilik seviyesinde en rasyonel dağılımını bizzat temin edecek şartları, aşamalı olarak, gerçekleştirmek. En önemlisi; **"...bu hedefler sağlanırken; ortak pazarda bütün benzer durumdaki tüketicilerin üretim kaynaklarından eşit şekilde yararlanmalarını sağlamak, topluluğa üye devletlerin teşebbüslerinin, üretim potansiyellerini genişletmeye ve iyileştirmeye çalışmak ve doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmelerine meydan vermektan kaçınarak bunların rasyonel bir şekilde kullanılması için bir politika geliştirmeyi teşvik edecek şartların sürdürülmesini sağlamak, rakip ülke sanayilerinin veya bu sanayilerin yararına başkaları tarafından yapılan her türlü himayeden kaçınarak, topluluk üretiminin düzenli şekilde artırılmasını teşvik etmek, normal**

rekabet şartlarının oluşturulmasını, sürdürülmesini ve gözetilmesini sağlamak, sadece şartlar gerektirdiğinde, üretim veya pazar üzerinde doğrudan müdahalede bulunmaktır." şeklinde düzenlenmekteydi

Bakanlar Konseyi, Yüksek Otorite, Ortak Asamble ve Adalet Divanı olmak üzere dört organdan oluşan AKÇTnin temel karar alma organı, idari açıdan bağımsız olan Yüksek Otorite'dir. Ortak Pazar'ın yönetimine ilişkin tüm yetkiler bu organa verilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde AKÇTnin daha sonra kurulan diğer iki Topluluktan temel farkı, Yüksek Otorite'ye devletlerüstü yetkiler verilmiş olmasıdır ki **bunun anlamı, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun devletlerüstü bir kartel olduğudur.**

DÜNYA KROMİT, FERROKROM ÜRETİM VE İHRACINDA TÜRKİYE'NİN YERİ VE ÖNEMİ

Krom cevheri Dünya Sanayinin vazgeçilemez bir üretim girdisidir. Atmosfer korozyonuna, kimyasal etkilere, aşınmaya karşı yüksek direnç göstermesi, çok sert olması nedeniyle çelik ve öteki metallerin korunmasında kaplama olarak yaygın bir biçimde kullanılır. Silah sanayinin ikamesi olmayan önemli bir girdisidir.

Bugün kromit cevheri üreten ülkelerin hemen hemen tamamı kaynaklarını ferrokroma ve paslanmaz çelik üretimine yönlendirerek ülke kaynaklarından maksimum faydayı elde etmektedir. Dünyada, kromit ile ferrokrom üreticisi ve ihracatçısı olan ülkelere genel strateji bu doğrultuda olmakla birlikte, üç kromit üreticisi ülke **Türkiye, Arnavutluk ve Kazakistan** bu genel stratejinin dışında plansız bir ticari eğilim içerisindedir. Bunun başlıca nedenlerinden biride bu ülkelerin Paslanmaz çelik sanayilerinden yoksun oluşlarıdır.

Türkiye Dünyanın en büyük kromit ihrac eden ülkesidir. Ülkemizde bu yüzyıl içinde yaklaşık 40 milyon ton satılabilir kalitede krom cevherinin üretildiği belirtilmektedir. Uluslar arası metal ve maden dergileri, literatür,

Alpin tipi Türk kromitlerini Dünya krom pazarlarında her zaman üst seviye fiyatlarda talep gören nitelikli, metalürjik kalite cevherler olarak tanımlanmaktadır. Kullanıldığı alanlarda alternatif olmaması ABD, Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi sanayileşmiş ülkelerin yeterli hammadde kaynağından mahrum olması nedenleriyle başta ABD olmak üzere birçok sanayileşmiş ülke, özellikle Alpin tipi kromit ve ferrokromu halen stratejik h a m m a d d e o l a r a k değerlendirmektedirler.

Bu anlamda kromit üreticisi ülkeler uzun süreden beri ferrokrom üretimine, hatta daha ileri aşama olan paslanmaz çelik üretimine yönelmek suretiyle hammaddelerinin katma değerlerini azami ölçüde artırarak değerlendirme stratejilerini uygularken, ülkemizde ilk fiili adım, sadece ferrokrom üretimine yönelik olarak, 1958 yılında Antalya da üretime başlayan ve halen varlığını sürdüren 10.000 Ton/Yıl düşük karbonlu ferrokrom kapasiteli tesisle atılmıştır. Daha sonra 1977 yılında 100.000 ton/yıl yüksek karbonlu ferrokrom üreten Elazığ Ferrokrom İşletmesi ve 1984 yılında devreye giren ve kimyasal kalite kromit cevheri işleyen Özel sektöre ait Mersin Kromsan Krom Bileşikleri Fabrikası yatırımları gerçekleştirilmiştir.

MTA. ve Eti Holding kaynaklarına göre, halihazırda ortalama tenoru % 39 dolaylarında ve metalürjik kalite ağırlıklı olan ülkemiz kromit rezervleri geçmişten bu güne, maalesef adeta yağmalanmıştır. Diğer kromit üreticisi ülkelerle kıyaslandığında, bir zamanlar oldukça yüksek olan rezervlerimiz, kalitesi nedeniyle varolan uluslararası piyasalardaki talep ve yüksek fiyatının cazibesine kapılarak, gerek kamu ve gerekse özel sektör tarafından ihraç edilmek suretiyle hızla tüketilmeye yüz tuturulmuş, gerçekte yurt dışına değerleri çok büyük meblağlara varan kaynaklar aktarılmıştır.

TÜRK ÖZEL SEKTÖRÜ VE KROMİT ÜRETİCİLERİ TÜRKİYENİN BU MADENE DAYALI SANAYİNİN GELİŞMEMESİNDE VEBAL TAŞIYOR

Neredeyse tüm kromit üreticisi ülkelerde, sahip oldukları hammaddelerin katma değerlerini yükseltme eğilimi bariz olarak görülürken, ülkemizde bu oranın neredeyse sabit kalması ve ülkemizden son yıllarda 1.000.000 ton kromit ve 100.000 civarında ferrokrom alan ABD ve Avrupa ülkelerinin aynı zamanda ülkemiz özel sektör girişimcilerinin Türkiye'nin sanayileşmesinde oldukça önemli olan örneğin, bir paslanmaz çelik yatırımına yönelmemesi ciddi bir soru işaretidir.

Özel sektöre, neden paslanmaz çelik fabrikası kurmadınız? sorusundan belki de daha önemlisi, özel sektörün her yıl 1.000.000 tona yakın kromit cevheri ihraç ederken, neden ferrokrom yatırımına yönelmedikleri? Sorusu ve bunun cevabı da önemlidir. Çünkü ham olarak ihraç edilen kromitlerimiz üzerine üç elazığ ferrokrom tesisi daha yapılabilir.

Ayrıca batılı ülkelerin ve ABD'nin, geliştirdikleri sanayileri ile krom cevherini kendi iç tüketimlerinde de kullanarak daha büyük katma değerler sağladıkları görülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin de ham krom cevheri ihraç etmek yerine, katma değeri daha yüksek olan ferrokrom üreterek ihraç, hatta belki de en önemlisi; paslanmaz çelik sanayiini kurarak bu güne kadar ithalatla sağlanan ihtiyacın, ulusal üretimle karşılanması ve tüketim fazlası paslanmaz çelik üretimin ihracı suretiyle, ulusal ekonomiye katkıda bulunması gereklidir.

Türkiye'nin halen 2.000.000 ton/yıl tüvenan krom cevheri ile 160.000 ton/yıl ferrokrom üretim kapasitesi mevcuttur. Bu durumda Türkiye'nin ferrokrom tesislerini tam kapasiteyle çalıştırması; hatta ilave tesislerle yıllık ferrokrom üretim kapasitesini arttırması ve bu kapasiteye entegre paslanmaz ve nitelikli çelik yatırımlarına yönelmesi gerekmektedir.

21 MART 1990 DA PKK'NIN TAŞERON OLDUĞU HAIN EYLEMİ KİM ORGANİZE ETTİ ? BU EYLEMİN ARKASINDA YENİ "SEVR" HARİTALARINI TEDAVÜLE SÜRENLER VE ONLARIN UŞAKLARI OLMASIN ?

1990 yılında Elazığ Guleman (Alacakaya) yöresindeki kromit varlığı yoğun bir biçimde talan edilmektedir. Krom kaçakçılığı sıradan bir uğraş halini almıştır. Krom kaçakçılığını organize edenler; köylülerin arazi üzerinden toplayarak, teneke ve heybelere doldurup taşımak suretiyle biriktirdiği kromları, çok düşük fiyatlara satın almakta, toplanan kromitler kamyonlarla İskenderun limanına taşınarak oradan da Avrupa'ya ihraç edilmektedir. Maden, Kovancılar, İslahiye mahkemeleri krom kaçakçılığına ait davalarla dolup taşmaktadır. Bölücü terör örgütü köy köy dolaşmakta, köylülere; "bu toprakların yer altı zenginlikleriyle Kürdistan'a! ait olduğu" propagandası yapılmakta, köy camilerinde krom kaçakçılığının günah olmadığına dair vaazlar verilmektedir. Böylesi bir ortamda, Elazığ'ın tüm krom sahalarında, ne kadar krom mostrası varsa hepsi yok edilmiştir.

Oysa; krom madeni aramacılığının diğer madenlere göre zor olduğu bilinen bir geçektir. Krom cevherinin bir yerde varlığını işaret eden kendi mostrasından başka bir veri, bir ipucu yoktur. Terör Elazığ kromlarının mostrasını kaybettirmekle kalmamış. Yarattığı güvensizlik ortamı nedeniyle kamu kurumlarını da yörede arama faaliyetlerinden alıkoymuştur.

İşte böyle bir ortamda bantla sarılmış bir pusula ve içinde 3 milyar lira olduğu söylenen siyah bir el çantası, bir kuryeyle Güllüşkür civarından yola çıkar. Yerine ulaştığında çantayı ve bantla sarılmış pusulayı alan, "talimatın gereği yapılacaktır." der. Bu sözün ardından birkaç gün geçmiştir. 1990 yılının 21 Mart'ında (Nevruz) Türk kromları üzerine haince bir eylem gerçekleştirilir.

Parmaksız zeki kod Semdin Sakik'in

gerçekleştirdiği bu hain eylem, Öcalan iddianamesinde ;A-GENEL BİLGİLER ana başlığı altında yer alan d) Ekonomik Hedeflere Saldırılar alt başlığında ve gerekçeli kararın 4. sayfasında; "21.03.1990 günü bir grup silahlı PKK elemanının önceden planladıkları şekilde Şark Kromları Ferrokrom Müessese Müdürlüğü elemanlarını taşıyan müesseseye ait araçların önüne pusula kurdukları, Palu İlçesi Kayaönü Köyü hudutları içindeki Küçükseri Tepesinde durdurdukları, müessese müdürü ile diğer personeli araçlardan indirdikten sonra şahısların arasından seçtikleri (Etübank Müfettiş Yrd Asım ERDAL) müessese müdürü Metin ÇAKIR, Bülent FİDAN, Orhan YELER, Fethi Mehmet BAKAR, Selim ŞAHİN, Aydın İNCEOĞLU, Hüseyin YEĞENOĞLU, Mehmet Zeki ÖZÇELİK'i silahlarıyla tarayarak öldürdükleri, müessese müdürlüğüne ait araçları yaktıkları, olay yerine PKK ve ERNK imzalı bildiri bıraktıkları ve olay yerinden uzaklaştıkları," şeklinde yansır.

Öcalan sorgusunda; kendisini Türkiye'ye karşı kullanan, ama sıkıştığında siyasi iltica talebini kabul etmeyen İngiltere, Almanya, İtalya, Yunanistan gibi Avrupa ülkelerini insan haklarını işletmemekle, iki yüzlü olmakla suçlar.

Öcalan'ın yargılanıp mahkum olmasının hemen ardından; Almanya'nın eski Başbakanlarından Sosyal Demokrat Helmut Schmidt, Berliner Tagesspiegel adlı gazeteye verdiği demeçte, Türkiye'nin parçalanmasını hedefleyen 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nı kastederek, bu dönemde Kürtlere bir devlet hakkı verilmemesinin büyük hata olduğunu ifade etmesi oldukça anlamlıdır.

Ardından;2000 yılınının Mart ayında Barzani'nin Ankara'daki temsilcisi Safin Dizayi, tarihinin ilk resmi davetini verir; "Nevruz Resepsiyonu!.." Kürdistan Demokratik Partisi'nin temsilcisi milli kıyafetlerini giymiş, adeta bir devletin büyükelçisi edasıyla konuklarını karşılar. Alman büyükelçi Rudolf Schmidt ile ABD elçilik müsteşarı Jim Jeffdey, en değerli

konuklar. Davete bazı güneydoğu kökenli milletvekilleri, **HADEP eski Başkanı Ahmet Türk ve DEP eski milletvekili Parmaksız Zeki kod Semdin Sakık'ın ağabeyi, Sırrı Sakık'de teşrif etmişlerdir!..**

ABD KROM VE FERRO KROMUN STRATEJİK MADDE KARARINI YİNELİYOR

Az bulunan Alpin tip yataklardan üretilen krom cevherlerinin gerek fiziksel ve kimyasal özellikleri ve gerekse de kullanıcı ülkelerin tekellere teslim olmama istekleri nedeniyle, krom piyasasında sürdürüldükleri önemlerini korumaktadırlar. Gerek bu neden ve gerekse ABD tarafından kromun temin edilme kaynaklarının pek güvenilir bulunmaması nedeniyle, Ocak 1987'de ABD Hükümeti tarafından; krom cevheri ve ferrokromun stratejik madde oldukları kararını yinelenmiş ve bu tarihten bu yana ABD'nin kararında bir değişiklik de yapılmamıştır. Ülkemizdeki krom yataklarının Alpin tipi krom ihtiva etmesi bu anlamda göz önüne alınması gereken önemli bir husustur. (8. Beş Yıllık Kalkınma Planı)

TÜRK KROM YATAKLARINDA ALMANLAR VE İNGİLİZLER NE BULDU?

Son yıllarda Türk krom sahalarımız üzerinde İngiliz, Alman, Amerikalı jeolog ve madenciler; ulusötesi madencilik tekellerinin sponsorluğunda, oldukça yoğun bir biçimde platin grubu element içeriklerini arama ve araştırma çalışmaları yürütmektedirler. Bu çalışmalara zaman zaman jeolog, madenci Türk bilim adamları da destek vermekte, bilgi birikimleri bu yolla yurtdışına madencilik tekellerine aktarılmaktadır. Bu bağlamda 19. yüzyılın ilk yıllarında başlayan Anadolu jeolojisi ve maden yataklarının tespiti faklı bir aşamaya getirilmiştir. İngiltere, Almanya, Fransa, Amerika sahip oldukları teknolojiler vasıtasıyla, onlarca kilometre yüksekten yürüttükleri arama tarama çalışmalarında elde ettikleri

bulguları, anomalileri, arazi üzerinde yapılan çalışmalarla zenginleştirmekte, toplanan ve arazi çalışmalarıyla zenginleştirdikleri verileri somut tespitlere dönüştürmektedirler. İşte Muğla-Dalaman bölgesi krom yataklarımızın platin-grubu element içeriklerini araştıran çağdaş köstebeklerden biri, Dr. Paul J. Lechler, Nevada Bureau of Mines and Geology (Nevada-USA) ve Trend Mining Ltd. (USA) tarafından destekleniyor.

Duyumlar, Türk krom sahalarının platin grubu elementler açısından oldukça zengin olduğu doğrultusunda, Bu hususu İngiliz Jeoloji Kurumundan (B. Geological Survey) Davit Lefebure; " Potential for Palladium and Platinum Deposits in British Columbia" adlı inceleme yazısında Guleman (Alacakaya) /Elazığ krom yataklarının Paladyum içeriğinden söz ederek doğruluyor.

DÜNYA FERROKROM PİYASASINA HAKİM ŞİRKETLER

Dünyanın en büyük ferrokrom üreticisi Güney Afrika Cumhuriyetinde **Samancor, Xstrata ve Hernic** olmak üzere üç grubun hakimiyeti söz konusudur. Samancor Citicorp'a ait **Billiton** ve Anglo American gruplarının iştirakidir. Xstrata Glencore firmasının bir iştiraki olup Glencore firmasının %71'i Marc Rich'e aittir. **Marc Rich ve Citicorp** Amerika ve Avrupa piyasalarına, **Hernic**'se Asya ve Uzakdoğu piyasaları ihtiyacını karşılamaktadır. Türkiye'nin ABD'ne olan ihracatı ağırlıklı olarak Marc Rich'e bağlı şirketler vasıtasıyla yapılmaktadır. **Dünya kromit ve ferrokrom piyasası tekelleşme eğilimi içinde oligopol bir piyasadır.**

Yukarıda açıkladığımız Glencore firmasının sahibi Marc Rich ilişkileri ve kişiliği açısından oldukça enteresan bir çizgiye sahiptir. Marc Rich Uluslararası planda metal ticareti işine "Metal Men" olarak adlandırılan bir tür brokerlikle başladı. 1954 yılında **Philips Brothers**'la birlikte spot petrol ticareti yaptı. İngiliz basını onu

"**Alüminyum parmak**" takma adıyla tanıttı. Kara para aklamak, vergi kaçakçılığı, paravan şirket kurma,rüşvet verme gibi suçlarla hakkında AB D'de açılan soruşturmalar nedeniyle 1983 yılında İsviçre'ye kaçtı. 1983 yılından 2001 yılına kadar İnterpoFün Kırmızı bülteni içinde acil tutuklanacaklar arasında yer aldı. ABD Başkanı Bili Clinton'ın görevden ayrıldığı gün yayınladığı bir karamame ile affedildi. Marc Rich'in eski eşinin Clinton'ın partisi ve kütüphanesine 1.5 milyon dolar bağışlaması nedeniyle af edildiği iddiaları üzerine ABD Federal Savcılığı Clinton aleyhine soruşturma başlattı.

Marc Rich Glencore şirketinin yanı sıra sahip olduğu; Marc Rich Investment, **Novarco A.G., Clarendon** firmalarıyla dünyanın sayılı metal tüccarıdır. ABD de patlayan ENRON skandahnda ENRON ortağı olarak ortaya çıkmıştır

KROMLAR ÖZELLEŞTİRMEYE DOĞRU

1935 yılında ülkenin yer altı kaynaklarını değerlendirmek amacıyla Atatürk'ün drektifleriyle kurulan Etibank'a 1980lerden sonra neo-liberal bir bakış açısıyla bakılmaya başlanır. Bu bakış aynı zamanda kömür ve demir çelik sektörüne de yönelir. İkinci dünya savaşından mağlup çıkan Almanya ve Japonya'ya barış anlaşmalarıyla dikte ettirilen metal sanayinden çekilmeleri hususu. Türkiye'de neo- liberal bir yaklaşım olarak IMF ve WTO tarafından tedavüle sürülür. Bu tarihten sonrada hükümetlerin programlarında değişmez bir politika olarak kalır. Etibank'ın özelleştirme stratejilerini belirleme işi Morgan Guaranty Bank'a verilmiş ve neticede ortaya çıkartılan plan, 1998 yılıyla birlikte uygulamaya konulmuştur. 1998 yılında Etibank Morgan planı gereği Holding ve ona bağlı yedi Anonim Şirkete dönüşmüş, Bunlardan Eti Bakır, Eti Gümüş, Eti Elektrometalurji ve Eti Krom 2000 yılı içerisinde Özelleştirme kapsamına alınarak Ö.İ.B. na bağlanmıştır.

RYAN'S NOTES YAZDI "ULUSAL MADEN VARLIĞI- MIZ VE BOR GERÇEĞİ" YORUMLADI

Bu yazının kaleme alındığı tarihten tam bir yıl önce "Ulusal Maden Varlığımız ve Bor Gerçeği" adlı kitapta şu satırlar kaleme alınmıştı; "kromit ve ferrokrom piyasasına hakim oligopoller ve bunlara bağlı hareket eden "metal men" ler Türkiye'deki Krom özelleştirmesini büyük bir sabırsızlıkla beklemektedir. Çünkü bu alanda yapılacak bir özelleştirme onların piyasa hakimiyetlerini Türkiye aleyhine ciddi bir biçimde arttıracaktır. Nitekim 6 Kasım 2000 tarihli, **RYAN'S NOTES** adlı dergide yer alan; **"...Türk Hükümeti kamuya ait krom şirketlerini özelleştirmek için planlar geliştiriyor. Analistler, ilk adımın maden ocaklarını ve izabe fırınlarını Eti Holdingten ayırmak olduğunu ve bunların bağımsız davranan ayrı bir şirket olarak kurulacağını söylüyorlar."** şeklindeki yorum, Türk kromit yataklarının ve ferrokrom tesislerinin özelleştirme sonrası akıbeti hakkında önemli ip uçları vermektedir.

Eti Krom bünyesinde maden ocakları ve ferrokrom tesisleri birbirlerine entegre bir yapı içindedir. Antalya ferrokrom tesislerinin hammaddesi kromitler Fethiye/Üçköprü krom sahalarından, Elazığ ferrokrom tesislerinin hammaddesi kromitler yine aynı bölgede bulunan Şark kromları sahalarından ve Kayseri/Pınarbaşı sahalarından karşılanmaktadır. Gerek Antalya ve gerekse Elazığ ferrokrom tesislerinin bağımlı oldukları kromit sahaları Eti Holding uhdesindedir. Kısaca maden sahalarının İşletme ruhsatlarının özelleştirme sırasında Eti Holding üzerinde kalması istenen ve beklenen bir durum değildir. Nitekim Ryan's Notes adlı dergide oligopol piyasanın ve bu piyasa hakimlerinin beklentileri ifade edilmektedir. Türkiye açısından kromit Sahalarının ayrı, ferrokrom tesislerinin ayrı, yada ikisinin birlikte özelleştirilmesi halinde, ferrokrom tesislerinin kapatılması kaçınılmaz bir

sonuç olacaktır. **Bu durum oligopolist piyasa şartlarının aynı zamanda bir dayatmasıdır.**

Türkiye'deki ferrokrom üretim tesislerinin, kuruluşu sırasında Almanya'nın ortaya koyduğu tavırda dikkate alındığında, Avrupa ve ABD'de yerleşik Ferrokrom ve paslanmaz çelik üreticileri tarafından kısaca oligopol piyasa tarafından işletilmesi pek arzulanan durum değildir. Nitekim Türkiye'de ferrokrom kullanan bir sanayinin yokluğu da Özelleştirme sonucunda ferrokrom tesislerinin kapatılacağı yolunda önemli bir sinyal sayılmalıdır.

Bu bağlamda ferrokrom ve kromit işletmelerinde yapılacak özelleştirme ülkemizde paslanmaz çelik üretimine dönük yatırım yapılmasını engelleyecek önemli bir faktör olarak kendisini göstermektedir."

İLK ÖNCE FERROKROM ARK OCAKLARI KAPANDI

Yukarıdaki satırların kaleme alınması ve kitabın yayınlanmasından yaklaşık 2 ay sonra, 1 Temmuz 2001 tarihinde, Elazığ Ferrokrom tesislerinde ferrokrom üreten ark fırınlarının şartları indirildi. Şarteller indirilmeden önceki süreçte, Eti Holding ve onun bağlı olduğu Bakanlık ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı arasında, Krom sahalarının Ö.İ.B'na devredilmesi konusunda, ciddi bir çatışma yaşanmaktaydı. **Ö.İ.B'nın kromit ruhsat sahalarının kendilerine devredilmesi isteğini esasen anlaşılır bulmakta mümkün değildi.** Gelişmeler Ryan's Notes adlı dergide oligopol piyasanın ve bu piyasa hakimlerinin beklentileri doğrultusunda idi. İşin esası ferrokrom üretim tesisleriyle ilgilenende yoktu. İlgili Eti Krom özelleştirmesinin en cazip yanı olan krom ruhsat sahaları üzerinde yoğunlaşmıştı.

SONRARUHSATLARI ÖİB'NA VERMEYEN ETİ HOLDİNG MAHKEMEYE VERİLDİ

Üretimi durdurulan Eti Krom'un

yeniden faaliyete geçirilmesi için Elazığ'da sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek, gerekli kamuoyu desteğini de arkalarına alarak bir heyet oluşturarak, Ankara'da iktidar partilerinin liderleri ile de bir dizi görüşmeler yapmışlardı. Bu görüşmeler Elazığ ve Etikrom'da yeni bir umut doğmuştu. Söylentiler, Etikromun özelleştirme kapsamından çıkartılacağı ve tekrar Eti Holding'in bünyesine iade edileceği buna ilişkin karamamenin imzalarının neredeyse tamamlandığı yönündeydi. Ancak, gelişmeler beklentilerin tersi bir seyir izledi. Özelleştirme İdaresi Başkanlığından sorumlu Devlet Bakanı, özelleştirilmesi düşünülen Bor Madenleri ile Elazığ'daki Eti Krom'a ait ruhsatları Etiholding'den istemiş. Bunun üzerine Etiholding ve bağlı kuruluşlarından sorumlu Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel ise, Bakan Yılmaz Karakoyunlu'nun bu isteğini geri çevirmişti. Eti Holding'in bizzat Bakan Şükrü Sina Gürel'in direktifleri ile madenlerin ruhsatlarını Özelleştirme İdaresi Başkanlığına göndermemesi gerginlik yarattı. Bunun üzerine Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu, Eti Holding'i maden ocaklarının ruhsatlarını vermediği gerekçesiyle, mahkemeye verdiğini açıkladı. Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu'nun bu açıklaması, başta Elazığ olmak üzere tüm Türkiye genelinde büyük bir şaşkınlığa neden oldu.

EN SONUNDA NİYET MEKTUBUNA RUHSAT HAKLARI GİRDİ

Tarihler 18 Ocak 2002'yi gösterdiğinde Ankaradan; International Monetary Fund Vashington, D.C., 20431, U.S.A. adresine giden niyet mektubuyla, Managing Director Mr. Horst Köhler'e "Özelleştirme İdaresi, lisansları (ruhsat hakları) ETİ Holding'den devralınır alınmaz, portföyünde bulunan ETİ Krom A.Ş., ETİ Elektrometalurji A.Ş., ETİ Gümüş A.Ş.'nin satış çalışmalarını başlatmaya hazırdır." sözü veriliyordu.

BİR ÖZELLEŞTİRME "ÇİNKUR" KAYBEDEN TÜRKİYE

Çinkur, 28 Mart 1996 tarihinde blok satış yöntemiyle İranlılar tarafından kurulan bir şirkete 14 milyon dolara satılarak özelleştirilmişti. İranlı işadamları, satış sözleşmesinde yer alan "İşletme en az üç yıl süreyle kapatılamayacak" hükmünün üzerinden üç buçuk yıl geçtikten sonra fabrikayı kapatarak, 400'e yakın işçinin işine son verdi.

İşçilerin ücretleri kıdem tazminatları da ödenmemişti, ödenmeyen ücretlerini ve tazminatlarını alabilmek için açlık grevine başlayan işçiler, İranlıların, özelleştirme sırasında garantiye alınmayan 6 milyon dolar tutarındaki kıdem tazminatlarını ödemediğini, ayrıca Maliye, SSK, bankalar ve piyasaya olan yaklaşık 70 milyon dolarlık borcunu ödemediğini söylüyorlardı. Ayrıca iddialar şirketin, fiyatı 100 dolar olan İran malı hammaddeyi paravan şirketler kanalıyla 300 dolar fiyatla Türkiye'ye ithal ettiği ve bu suretle 38 milyon doların yurtdışına çıkarıldığı yönündeydi. İranlılar ayrıca şirketi 65 milyon dolar borçla bırakıp gitmişlerdi. Özelleştirme Türkiye'nin tek çinko üreten tesisini yok etmiş, yok etmekle kalmayarak Türkiye'yi çinko ihtiyacı açısından tamamen dışa bağımlı kılmış, Türkiye ekonomisini her yıl milyonlarca dolar ithalat yüküyle karşı karşıya bırakmıştır. **Sonuçta; Çinkur'a ait olan çinko ruhsat sahaları Cominco madenciliğinin eline geçmiş,** Cominco ise bu sahalardaki altın varlığı işletme hakkını 7 milyon dolara Rio Tinto'ya satarak Türkiye'nin çinko sahalarını neredeyse bedavadan sahiplenmiştir.

SIRADAKROM RUHSATLARININ VE FERROKROM TESİSLERİNİN ÇİNKUR GİBİ BİR AKİBETE UĞRAMASI VAR

Türkiye'nin tek çinko üreticisi Çinkur'un uğradığı akıbeti gördük. Özelleştirme Devlete 14 milyon dolar

kazandırmış ancak diğer taraftan ülkeden yaklaşık 40 milyon doların çıkmasına sebebiyet vermesinin yanı sıra Türk ekonomisinin 70 milyon dolar çarpılmasına neden olmuştu.

Şimdi sırada Elazığ ferrokrom tesisleri (Eti Krom) ve Antalya ferrokrom tesisleri (Eti Elektrometalürji) aynı akıbete uğramak için bekliyor. Eti Krom A.Ş. de Ferrokrom ark ocaklarının kapatılarak ferrokrom üretiminin durdurulmuş olması aslında, Türkiye ekonomisi aleyhine bir sonucun özelleştirme idaresine devirle birlikte peşinen tahakkuk ettiği bir ifadesidir. Eti Elektrometalürji A.Ş.'nin Antalya'nın merkezinde kalması, sahip olduğu büyük arazinin mevki rantı, bazı çevrelerde müthiş bir iştah yaratmaktadır. Üçköprü Krom işletmesinin lojman ve idari binalarının Göcek marina'ya bitişik konumu yine bazı çevrelerin hayallerini süslediği de öteden beri bilinmektedir. İşin temelinde esas oyuncuların ferrokrom tesislerinin üretimi devam ettirilmesi anlamında bir istek yada temennileri dahi yoktur. Çünkü ferrokrom tesisleri temelde Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ve onun üzerine inşa edilen Avrupa Birliği'nin, keza ABD kaynaklı Dorr, Thornburg, Dünya Bankasının Barker raporlarının, muhalefet ve tehditlerine rağmen kurulmuş **aykırı ulusal bir tesis**dir. Bu tesis aynı zamanda Türk ulusunun iç dinamiklerinden kaynaklanan MİSAKI İKTİSADİNİN somut bir ifadesidir.

Muhtemel gelişme RYAN'S NOTES analistlerinin ifade ettiği gibi, maden ocakları ve ferrokrom tesislerinin ayrı ayrı ve birbirlerinden bağımsız davranan şirketler halinde yapılandırılarak, ilk aşamada maden ocaklarının ve **ruhsat haklarının satılmasıdır ki bu ruhsat hakları havada kapılacaktır.** Ferrokrom üreten tesislerin ise analistlerin ve esasen Metal oligopollerinin istekleri doğrultusunda kapatılması, Türkiye'de paslanmaz çelik sanayinin doğmadan öldürülmesi ve yine Türkiye'nin paslanmaz ve nitelikli çelik üreticilerinin sağlam bir pazarı olarak konuşlandırılmasıdır.

Ülkemiz ekonomisi aleyhine oluşacak bu olumsuz sonucun gerekçe ve bahaneleri ise hazır; **"Eti Krom A.Ş. 10.10.2000 tarihli ve 2000/76 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı ile özelleştirme kapsam ve programına alınan ferrokrom tesisleri 1999 yılından beri zarar etmektedir. Üretilen ferrokrom satılamamaktadır. Zararlar sürekli birikmekte, tesislere sürekli kaynak aktarılmaktadır. Bu güne kadar yapılan yatırımlar yanlış olmuş tesisler hiçbir zaman kurulu kapasiteleri nispetinde çalışmamışlardır. Tesislerin kurulu kapasitelerinde çalıştırılması için milyonlarca dolar yatırım yapılması gerekmektedir. Bu yapılsa bile tesislerin çalışması garanti edilememektedir"**

Bu bahanelerin ardından hiç kimsenin, Elazığ ferrokrom tesislerinin modern bir tesis olduğundan, üretilen ferrokromun satılamamasının dünya çelik piyasasının içinde bulunduğu krizden kaynaklandığından, Dünya çelik piyasasının (çelik, ferrokrom) içinde bulunduğu kriz ortamından, ABD Ticaret Bakanlığı'nın dünyadaki çelik üreticilerine 'Üretimi azaltıp, fiyatları artırın¹ telkinlerinden, ABD'deki çelik sektöründe yaşanan iflasların ardından ABD'nin demir çelik ürünleri ithalatına %30 lar mertebesinde koyduğu vergilerden, mali krizi önlemek için çelik üreticilerini üretimde kısıntıya gitmeleri için ikna turlarından, ABD yönetiminin, son 20 yılın en düşük seviyelerine kadar inen çelik fiyatları yüzünden çelik üreticilerine yardım ettiğinden, Avrupa'da Rusya'da Japonya'da, Kore'de, Çin'de kapanan bir çelik yada ferrokrom tesisinin olmadığından kimsenin söz etmemesi, mevcut durumu sorgulamaması tarihe acı bir gerçek olarak kazanacaktır.

ÖZELLEŞTİRME, DEVLETE BİR GELİR SAĞLAMAYACAĞI GİBİ TÜRK EKONOMİSİNE İNANILMAZ BOYUTLARDA ZARAR VERECEK

Ulaşılan bilgiler, ülkemizde geçtiğimiz yüzyılda yaklaşık 40 milyon ton satılabilir kalitede, yüksek tenörlü krom cevherinin üretilerek, ferrokrom

üreticisi ülkelere ihraç edildiği yönündedir. Bu anlamda kromit üreticisi ülkeler uzun süreden beri ferrokrom üretimine, hatta daha ileri aşama olan paslanmaz çelik üretimine yöneltmek suretiyle hammaddelerinin katma değerlerini azami ölçüde artırarak değerlendirme stratejilerini uygulamaktayken, ülkemizde bu yönde bir çalışma yapılmaması hatta mevcut üretim ve ihracat temposuyla yaklaşık **sadece 20 yıllık potansiyel krom cevheri rezerv ömrüne sahip olmamıza rağmen**, rezev artırıcı hiçbir çalışma yapmadan, dünya pazarı, kullanıcılar, ülke ihtiyacı, gelecek kuşaklar gibi konular dikkate alınmaksızın, plansız ve programsız bir şekilde özelleştirmeye yönelmesi anlaşılabilir olmaktan uzaktır. Bu anlaşılabilirliği perçinleyen bir diğer hususta; Özelleştirilmesi öngörülen Türkiye'nin iki krom ve Ferrokrom işletmesinden biri ve en büyüğü olan Eti Krom A.Ş'nin Türkiye'nin krom potansiyelinin %50 sine sahip olmasıdır. Kaldı ki bu durum dikkate alındığında özelleştirmenin ulusal ekonomi faydasına olduğunu iddia etmek, Çinkur örneği de dikkate alındığında imkansız bir durumdur.

Bu güne kadar krom üretimi ve buna dayalı sanayilerin gelişimi konusunda hiçbir plan ve program geliştiremeyen ülkemizin, **krom kaynaklarının sınırlılığı gözetilmeksizin ham krom ihracında ikinci büyük ülke konumunu koruması da bir o kadar anlaşılabilir durumdur.** 100 yılı aşkın krom rezerv ömrü bulunan Kazakistan'ın ham krom ihracatının bile bizden düşük olması üstelik sahip olduğumuz krom madenlerimizin, stratejik kabul edilen Alpin tipi metalürjik kalitede, marjinal niteliği, ülke politikalarının yeniden gözden geçirilmesini şiddetle zorunlu kılmaktadır.

Ferrokrom üretimi yanında, hammaddelerimizin katma değerini daha da artıracak olan yatırım, paslanmaz çelik

üretimidir. Yıllardan beri Demir-Çelik ile ilgili şura, etkinlik ve Beş Yıllık Kalkınma Planları Raporlarında gündeme getirilmiş olan Paslanmaz Çelik Tesisi yatırımı çeşitli nedenlerle bugüne kadar bir türlü gerçekleştirilemediği gibi ferrokrom ark ocaklarının kapatılması içinde bulunduğumuz sürecin tabii bir sonucu olmuştur.

Kromit üreticisi ve ihracatçısı ülkelere sadece Türkiye ve Arnavutluk'ta paslanmaz çelik tesisi bulunmaması üzerinde durulması gereken önemli bir husus olmakla birlikte. Hepsinden önemlisi kromit üreticisi Türkiye'nin, bırakın paslanmaz çeliği, elindeki ferrokrom üretim ünitelerini kapatarak, kendisini tamamen sanayileşmiş pazarı elinde tutan ülkelere teslim etmesi de trajikomik bir durum yaratmıştır. Ülkemizde paslanmaz çelik tüketiminin 100.000 ton/yıl civarında olduğu muhtelif kalite paslanmaz çeliğin ton fiyatının 2000 Dolar/ton la 10.000 Dolar/ton olduğu dikkate alındığında, yıllık 200 milyon dolar ile bir milyar dolar arası bir ithalatın, her yıl artan bir trendte, dış ticaret dengesi üzerinde negatif bir baskı yaratacağı açıktır.

Son yıllarda Dünyada kurulan paslanmaz çelik tesisleri, genellikle ferrokrom üretim birimleri ile entegredir. Bu tür yapılanma firmalara; ferrokromun sıvı olarak şarj edilmesinin sağladığı enerji tasarrufu, pazarlamada problem yaratan ferrokrom tozlarının değerlendirilme olanağı, lojistik olarak maliyet avantajları sağlamakla dolayısıyla üretimin daha düşük maliyetlerle gerçekleştirilmesi gibi bir sonuca ulaştırmaktadır. Aynı zamanda bu tür entegre tesisler Ferrokrom üreticileri için hazır pazarlar yaratmaktadır. Ülkemiz ekonomisinin böylesi bir yatırıma ihtiyaç duyduğu ortamda Avrupa, Amerika ve Asya'daki ferrokrom üreticileri ve paslanmaz çelik üreticilerinin ekmeğine yağ

sürecek bir özelleştirmenin bugün ve gelecekte ülkemiz menfaatine olacağı ileri sürülemez.

Maden ve madene dayalı sanayi tesislerinin özelleştirilmesi ve bu suretle ortaya çıkan sonuçların, sanayileşmemizi istemeyen hatta bu arzularını açık açık raporlara dayandırarak hükümetlere sunan ABD ve Dünya Bankası memurları Dorr, Thornburg ve Barker'in istek ve arzulan doğrultusunda gelişmesi, Ulusal Bağımsızlık savaşımızın ortaya koyduğu Misak-ı milli ve Misak-ı iktisadi' gibi kavramların yok oluşunun somut ifadeleridir.

KAYNAKÇA

Metin Aydoğan. Bitmeyen Oyun

Tülay Duran, Osmanlı İmp. İmtiyazlar Belgeleri Türk Tarihi, Mayıs, 2001 sayı 52

Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, Cilt 4

Ersal Yavi, Batırılan Bir Ülke Nasıl Kurtarılır?

Doç. Dr. Esat Arslan, Refah Faciasının 60 ncı Yıldönümünde Kara Harp Okulu 1941 Yılı Mezunu Onaltı Şehidimiz. Talat Çamlıdere; Kromit, Ferrokrom, Paslanmaz çelik, İnsan kaynakları ve eti Krom A.Ş

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi

Emine Kıray, Osmanlı'da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlar.

Ramazan Uludağ, Türkiye'de yabancı sermaye uygulaması

Bilmez Bülent Can, Demiryolundan Petrole Chester Projesi (1908-1923)